

Cercetătorii florei vasculare din Maramureș în viziunea botanistului Artur Coman

*Dr. ing. silvic Bîrda Marcian
Baia Mare, Maramureș*

În multiplele manuscrise concepute, elaborate și semnate de botanistul maramureșean **Artur Coman**, referitoare la istoricul cercetării floristice din Masivul Rodnei și din cuprinsul Maramureșului, acesta a făcut referire și la alți cercetători precum și la condițiile în care aceștia au ajuns să studieze flora din vremea Imperiului Austriac. Din aceste manuscrise se poate remarca faptul că inginerul Artur Coman era în cea mai strânsă legătură cu studiul botanic al ținutului maramureșean, cunoscând activitatea înaintașilor lui, descoperirile lor și colaborând strâns cu contemporanii lui.

Artur Coman făcând referire la ținutul Maramureșului, care este izolat, arată situația căilor de acces în ținut, prima cale ferată fiind construită în anul 1876 până la Sighet, iar în anul 1894 această cale de comunicație s-a extins spre Delatîn – Colomeea (Ucraina). În anul 1910 calea ferată s-a ramificat de la Valea Vișeului spre Borșa. În anii regimului de democrație populară s-a construit linia Salva - Vișeu de Jos, prin care Maramureșul este legat azi cu celelalte regiuni ale țării. Rețeaua rutieră era destul de slab dezvoltată pe malul râurilor Tisa și Vișeu, ultima făcând posibilă comunicația între Maramureș și Bucovina. Drumurile de importanță locală au fost greu practicabile și din această cauză străinii nu veneau prea bucuroși pentru a cerceta județul. La începutul secolului XX s-a construit prima casă turistică pe muntele Lutoasa. Alte adăposturi decât colibe primitive nu au existat. Acestea sunt condițiile în care s-au efectuat cercetările și explorarea bogățiilor floristice ale Maramureșului.

Deși izolat, datorită bogăției floristice, ținutul Maramureșului a atras atenția unor botaniști de renume. Primul botanist străin care a vizitat Maramureșul, ajungând și pe Pietrosul Mare din Borșa, cu scopul de a cerceta flora, a fost prof. univ. **Balthazar Hacquet**, francez de origine, care între anii **1788-1795** a cercetat flora din Galiția și Bucovina.

În anul **1795** doi botaniști unguri **Wallstein A.** și **Kitaibel P.** de la Universitatea din Budapesta fac cercetări floristice în Toroioaga, apoi în munții Rodnei, urcând și pe Pietrosul Mare. Aceștia pot fi considerați și primii turiști ce au beneficiat de ospitalitatea borșenilor, pentru că în deplasările lor pe munți, au fost acceptați pentru înnoptare la colibe stânelor de pe munte. Drumul lor a pornit din Debrecen în iulie, au venit peste Gutâi și apoi au coborât pe Valea Mara și „*botanizând*” au ajuns la Sighet, de unde peste Bocicoiul Mare s-au dus mai departe, ajungând în august pe Muntele Pietrosu Mare și la 7 august au încărcat plantele culese și au înnoptat în Borșa. Se reține că au văzut planta ***Inula helenium*** (*larba mare*), care nu crește spontan la noi, probabil a fost cultivată ca plantă medicinală.

Numărul botaniștilor crește exponențial în **sec. XIX**. În anul **1814** **Baumgarten L.** a „*botanizat*” în Borșa și pe Pietrosu Mare. Tot în anul **1814**,

toamna, în luna septembrie profesorul universitar din Budapesta, **Sadler J.** a fost pe Pietrosu Mare, dar datorită anotimpului, era tardiv pentru recoltarea plantelor și a găsit numai specia *Aconitum tauricum* (*Omagul*).

În primele decenii ale sec. XIX la activitatea botanică participă și cercetori locali, dintre aceștia merită menționați autohtonii **Wagner L.** și **Hanak J.** din Sighet (1876): „...Dintre cercetori din partea locului primii a fost functionarul **Wagner Ludovic** și **Hanak J.** profesor la gimnasiul piarist din Sighet, în anul 1835. Pe atunci suprafața Maramuresului era de 9725 klmtri pat. L. Wagner în 1876 a publicat lista plantelor vasculare în: *Maramoros varmegye Egyetemese leirasa Monografia județului Maramureș*, redactat de *Istvan Szilagyi* pag.153-210. În total L. Wagner a comunicat 1162 de specii, dintre cari 190 specii sunt horti-agricole, iar 50 specii în Maramuresul de azi noi nu le-am intilnit ca de exemplu: *Spirea salicifolia*, *Achroanthes monophyllos*, *Malaxis paludosa*, *Adenophora liliofolia*, și altele. Maramuresul de azi are o suprafața 3709 klmtri. pat. Pe aceea suprafața am gasit 1490 specii pina ce Wagner are numai 922 speci pe un teren aproape de 3 ori mai mare.” Valorosul ierbar a lui Wagner azi se găsește la Budapesta. El conține unele plante rare sau interesante cum este *Ledum Palustre*, *Malaxis paludosa*.

Ledum palustre era prezentă în partea de N a Sighetului într-o zonă mlăștinoasă, în prezent peste aceste locuri s-au construit locuințe, străzi, Banca Națională, gara CFR, o fabrică de cherestea etc., această plantă a dispărut încă din anul 1837 și nu se mai găsește nicăieri în țară la noi.

Primul cercetător român care s-a ocupat de floristica Munților Rodnei a fost **Florian Porcius** din Rodna Veche (1878), căruia i s-a alăturat profesorul român **Artur Alexi**, din Năsăud, care a realizat o bogată colecție de plante din Masivul Rodnei, dar ierbarul lui a fost victima unui incendiu. În semn de prețuire, botanistul german **Hackel** atribuie numele *Festuca porcii* speciei descoperită de năsăudean. Și alte specii, precum: *Heracleum carpaticum* **Porc**, *Centaurea carpatica* (**Porc**) **Wagn.**, ne vor aminti mereu de numele ilustrului botanist transilvănean, care printre primii și-a adus contribuția la crearea terminologiei științifice românești. De asemenea specia *Saussurea porcii*, specie endemică descoperită de **Artur Coman**, are numele dedicat în semn de omagiu botanistului năsăudean **Florian Porcius**, dar în perioada din urmă n-a mai fost regăsită de nici unul din cercetătorii contemporani.

Continuăm cu câteva idei exprimate de **Artur Coman** – în lucrarea: „*Cercetorii florei vasculare*”, respectând scrierea originală: „In anul 1863 acad. Ungur la trimis pe prof. **Frederic Haszlinzsky** pentru a cerceta flora Pietrosului mare din Borsa. Pe el l-au interesat **Licheni**, **Bryophitele** și **Anthophitele**. Rezultatul cercetariloe sale sunt publicate in revista Academiei unghara vol.IV din 1865-6 cu titlul: „**Aborsai Pietrus Havasi Viranya**”... „ . . . In anul 1878 a botanizat in Maramures **Borbas V. Pantocsek** **Iosif** in anul 1908 a botanizat in Maramures si gasito la Piatra Buhaiului **Symphyandra Wanneri** planta rara. Profesorul universitar **Pax F.** in anii 1894-95 a fost in Maramures pentru a studia flora vasculara, El a studiat toata cununa a Carpatilor.”

În primul război mondial nu s-a prea vizitat județul de localnici și nici de străini. În anul 1922 profesorul **Alexandru Borza** a vizitat Pietrosu Mare din

Borșa. **Acad. Emil Pop**, prof universitar a studiat mlaștinile cu turbă din toată țara. În anul **1951** a ajuns și în Maramureș la multe mlaștini, în cartea sa pretioasă scrie foarte interesant despre mlaștinile din Maramureș. Prof. **Boros A.** din Budapeta declara „...*cine sa ocupa cu Briophytae in mai multe rinduri a fost pe plaiurile Maramuresene...*”.

Prof. univ. ieșean **Emilian Țopa** a studiat flora locurilor sărate și a apelor care curg din salinele surpate din Ocna Șugatag și Coștiui.

Colecția monumentală „**Flora R.P.R.**” vol. I-X, (1952-1965) și „**Flora R.S.R.**” vol. XI-XIII, (1966-1976), reprezintă o operă colectivă a celor mai valoroși botaniști români. Acest document științific cardinal ce vizează flora cormofitelor din România, prezintă peste un număr de 3.450 specii de plante cunoscute la acea vreme în țara noastră, din cele aproximativ 3.600 de specii existente. Din punct de vedere taxonomic sunt analizate un număr de 49 de ordine și 152 de familii. Majoritatea speciilor de plante citate din Maramureș, cu deosebire din Munții Rodnei și Munții Maramureșului au fost furnizate de botanistul **Artur Coman**, prin ierbarul său particular sau din lucrările publicate în „**Flora Romaniae exsiccata**” de același autor.

Adept înflăcărat al conservării patrimoniului natural maramureșean, marele botanist s-a numărat printre cei dintâi care au semnat și propus spre ocrotire rezervații naturale, plante rare, relictate sau endemite din acest perimetru istoric.

Prin opera sa botanică de o viață, **Artur Coman** rămâne cea mai reprezentativă personalitate științifică maramureșeană din acest domeniu, înscriindu-se astfel în glorioasa pleiadă a botaniștilor români, printre care: **Iuliu Prodan, Dimitrie Brândză, Florian Porcius, Alexandru Borza, Nicolae Boșcaiu** și alții.

Bibliografie:

1. **Coman, A., 1965, Cercetorii florei vasculare – manuscris;**
2. **Nădișan, I., Marcian, B., 2016, Comori ale patrimoniului natural maramureșean, Editura Cromatica, Baia Mare;**
3. **<http://www.muntiimaramuresului.ro/index.php/ro>.**